

Normou o normalizaci

Padesát slov na kapitulu — základní podmínka úspěšného experimentu Lidmily Kábrtové

★★★★

Knižní debut Lidmily Kábrtové s poněkud tajnosnubným názvem *Koho vypijou lišky* představuje ojedinělý přístup k tvorbě. Jedná se o literární experiment v pravém slova smyslu. Ne snad proto, že by byl výsledný text výrazně novátorský, ale v tom, že si autorka předem stanoví podmínky, za jakých bude její text vznikat.

Jde o formu, se kterou se lze setkat na internetových stránkách Zdeňka Krále www.pribehynapadesatslov.cz, kam přispívala i Lidmila Kábrtová. Některé z příběhů obsažené v recenzované knize zde vycházely pod názvem *Příběhy malé El*.

Mikrokapitolky sestávající z padesáti slov jsou seskupeny do chronologicky řazených oddílů věnovaných jednotlivým rokům z rozmezí let 1970—1983, každý takový oddíl je pak uveden koláží z titulků Rudého práva příslušného roku. Autorka umně využívá principu variace — vybírá si titulky tematicky příbuzné, jako jsou články o dobývání vesmíru či plnění plánu, jež doplňuje výňatky

evokujícími plochost, banalitu či absurditu... systému. Je nutné podotknout, že nejde o zpozdilou kritiku normalizace, ale o systém obecně. Epilog uvozuje podobná koláž, ovšem z novin z roku 2011, a její vyznění je prakticky totožné. Je jedno, zda Gustáv Husák sděluje, že: „S pevným odhodláním do jubilejního roku třicátého výročí osvobození Československa.“ či podobně činí v novoročním projevu Václav Klaus: „Vláda musí získat důvěru k odvážným reformám.“ Hlavní slovo má v obou případech fráze, obsahové vakuum.

Samotný příběh by mohl připomínat romány, jež se pravidelně objevují na pultech knihkupectví od devadesátých let. Tedy díla o dětství a dospívání v období normalizace. *Koho vypijou lišky* se však od této produkce liší v několika směrech. Text je mnohem více zaměřen na rodinné vztahy hlavní hrdinky El, mamí, tatiho a dědy, charakter textu je mnohem nekompromisnější, než tomu u nás bývá zvykem, hlavní rozdíl ovšem spočívá ve formálním zpracování.

Jednotlivé kapitoly jsou záznamy reflektující v er-formě vědomí hlavní hrdinky. Er-forma dává zápisům objektivizující charakter, syrový, chladný odtažitý. El navíc žije v nefunkční rodině, denně se setkává s krutostí dospělých, avšak onen disfunkční model rodiny je pro ni normou. El se nad krutostí, malostí a ubohostí světa dospělých nepozastavuje, jen věcně registruje.

Ukazuje se, že ona padesátislovná forma přiléhavě vyjadřuje odtažitost a citovou vyprázdňenost. Jednotlivé kapitoly navíc fungují jako texty o sobě. Někde mají blízko k poezii, jindy spíše anekdotický charakter. Na druhou stranu je zřejmé, že tento rozsah

nutí autora každé slovo důkladně promyslet, jeho existence musí mít důvod. Jakýkoli nevhodně zvolený výraz z textu ční mnohem viditelněji, než by tomu bylo v konvenčnější próze.

Lidmila Kábrtová má vypsaný rukopis — je koneckonců známá jako autorka minutových her pro Český rozhlas, ale pracovala též jako novinářka a stručnost si rozhodně osvojila. Drobným nedostatkem jsou občasná klišé. Mohou jím být například zmínky o frontách na banány či řízcích na cestu. Ne snad, že by se nestávaly fronty na banány či v autobuse nekonzumovaly řízky, ale tento jev je už v literatuře či filmu od devadesátých let tolikrát opakovaný, že se z něj klišé stává. Podobně jako z rádiovky na hlavě vesničana.

Próza Lidmily Kábrtové má ještě jednu pozoruhodnou vlastnost. Přímou vybízí k různocnění. Lze ji otevřít kdekoli a každý z mikropříběhů může fungovat zcela samostatně, zároveň, čteny chronologicky za sebou, nabízejí celistvé vypravování. Ono čtení na přeskáčku se však snad zdá jako produktivní přístup k textu.

Koho vypijou lišky je jednoznačně pozoruhodná próza, která vybočuje z běžné české literární produkce. Vnější podmínky, které si Lidmila Kábrtová nastavila, zostřují a umocňují výpovědní hodnotu jednotlivých kapitol a dokazují, že literární experiment má v literatuře stále své místo.

Kryštof Špidla

Lidmila Kábrtová: *Koho vypijou lišky*, Host, Brno 2013